

7. Шамне Н.Л. Актуальные проблемы межкультурной коммуникации : учеб. пособие / Николай Леонидович Шамне– Волгоград : Волгогр. ун-т, 1999. – 208 с.

8. Федоров А.В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) / Андрей Венедиктович Федоров: [учеб. пособ.]. – 5-е изд. –М. : ООО Филология три, 2002. – 416 с.

*Статтю рекомендовано до друку
кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри
іноземної філології і методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»
Сердюк Н.Ю.*

Стаття надійшла до редакції 20 лютого 2017 року

УДК 811.111.42

Тамара Ямчинська
(м. Вінниця, Україна)

ЛІНГВОКРЕАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ХУДОЖНЬОЇ ІНТЕРЛІНГВАЛЬНОСТІ

В статті розглядається розширення функцій інтерлінгвальних включень через розкриття їх лінгвокреативного потенціалу. Введення інтерлінгвальних включень у художній текст призводить до зміни його семантичних та прагматичних характеристик, що дає підстави говорити про вплив лінгвокреативності таких включень на прагмасемантичний потенціал тексту. Відсутність залежності між обсягом інтерлінгвальних включень, способом їх введення та їхніми функціональними характеристиками є показником певної продуктивності використання інтерлінгвальних включень в художньому тексті.

Ключові слова: *інтерлінгвальність, інтерлінгвальне включення, лінгвокреативність, прагма-семантичний потенціал, переключення коду, літературно-мовні конвенції.*

В статье рассматривается расширение функций интерлингвальных включений через раскрытие их лингвокреативного потенциала. Введение интерлингвальных включений в художественный текст ведет к изменению его семантических и прагматических характеристик, что позволяет говорить о влиянии лингвокреативности таких включений на прагма-семантический потенциал текста. Отсутствие зависимости между объемом интерлингвальных включений, способом их введения и функциональными характеристиками указывают на определенную продуктивную силу использования интерлингвальных включений в художественном тексте.

Ключевые слова: *интерлингвальность; интерлингвальное включение; лингвокреативность, прагма-семантический потенциал, переключение кода, литературно-языковые конвенции.*

The article discusses the functions of interlingual insertions by elucidation of their creative potential. Insertion of foreign words into the literary text changes its semantic and pragmatic characteristics, which suggests that linguistic creativity of such insertions influences pragmatic and semantic potential of the text. There is no dependence between the amount and volume of interlingual insertions, the method of their incorporation and their functional characteristics. This implies a certain productive force of interlingual insertions in a literary text.

Key words: *interlinguality; interlingual insertions; linguistic creativity; pragma-semantic potential; code switching; literary conventions*

Насиченість текстів сучасної художньої літератури іншомовними елементами дає підстави говорити про художню інтерлінгвальність як особливу текстову характеристику. Художня інтерлінгвальність функціонує саме як феномен, оскільки є не лише повномасштабним, а й поліфункціональним явищем, дослідження якого безумовно мають теоретичну вагу.

Факт вживання іншомовних включень у текстах художньої літератури тісно пов'язаний з поняттям « переключення коду» – code-switching [2; 6; 7]. Водночас переключення з однієї мови на іншу співвідносно з поняттям інтерлінгвальності, під якою розуміють механізм включення у текст іншомовних елементів на рівні слова, словосполучення, фрази або цілого абзацу [2, с. 9]. Порушення літературно-мовних конвенцій, зумовлене свідомим наміром автора виразити свої інтенції, не обмежуючись лексичними засобами лише однієї мови, привертає увагу дослідників, а отже викликає інтерес до проблеми художньої інтерлінгвальності – явища змішування декількох мов у тексті художнього твору [7, р. 245], яке трактується як творчість з використанням іншомовних засобів для створення художніх творів.

Питання функціонування інтерлінгвальних включень у текстах художніх творів не можуть залишатися поза увагою не тільки тому, що це явище надзвичайно розповсюджене у світовій літературі, але й внаслідок чисельних і складних зв'язків, які виникають між інтерлінгвальними включеннями та художнім текстом, у який вони введені. «Навіть просте включення будь-яких «чужорідних» елементів у текст художнього твору робить їх іншими, своєрідно «сублімує» їх, підпорядковуючи цілому» [1, с. 151].

Дослідницькі спроби комплексного аналізу функцій інтерлінгвальних включень у художній текст [2; 4; 6] обґрунтували декілька моделей функціонально-семантичної специфіки інтерлінгвальних включень в їхніх різноманітних маніфестаціях у тексті художнього твору [2; 5]. Метою нашої роботи є розширення опису інтерлінгвальних включень у художній текст та

уточнення принципів дії художньої інтерлінгвальності через розкриття лінгвокреативного потенціалу інтерлінгвальних включень.

Відсутність теоретичних обґрунтувань аналізу лінгвокреативного потенціалу інтерлінгвальних включень у художньому тексті як творчого прийому та способу залучення читача до співтворчості визначає актуальність дослідження.

Розширення уявлень про функціональну навантаженість інтерлінгвальних включень через призму лінгвокреативності надає дослідженню наукової новизни.

Функціонування інтерлінгвальних включень у творах художньої літератури варто розглядати як інтеграцію в єдиному тексті двох комунікативних систем. У результаті взаємодії цих систем виникають додаткові асоціації, вибудовуються нові смислові акценти. Знаки цих систем не змішуються, але грають надзвичайно важливу роль у створенні особливих характеристик тексту.

Введення інтерлінгвальних включень до художнього тексту – прийом достатньо нестандартний, не випадковий по суті, а тому яскравий та наділений певною роллю. Ми притримуємося думки, що для вигаданого світу художнього тексту важливо, наскільки читач залучений у процес створення цього світу. Такому залученню сприяє введення інтерлінгвальних включень, оскільки вони стають своєрідною зоною для довільного наповнення та творчої активності читача. Вступним реченням в «як би семантику художнього тексту» слугує наступне: «Я уявляю себе і кличу тебе уявити себе в світі...» [8, р.149–150]. Інтерлінгвальне включення, що на формальному рівні є результатом змішування мовних кодів, співіснування елементів різносистемних мов у межах одного тексту, є стилістично мотивованим прийомом, від інтерпретації якого залежить адекватне розуміння художнього твору.

Художній текст – втілення мовних експериментів автора, який маніпулює мовними знаками, що привносять у текст елементи несподіваності та нестандартності, розширюють межі уяви, спонукають до творчого пошуку, розвивають реакцію на слово.

На прикладі аналізу тексту вірша американського автора Рити Дав «Ö» (Rita Dove. Ö) ми продемонструємо, що лінгвокреативне навантаження навіть одного мінімального інтерлінгвального включення в текст є надзвичайно вагомим. В аналізованому тексті воно коливається від необхідності створення у вірші специфічної «іноземної» атмосфери до виконання функції ключового фрагмента тексту, без якого розуміння задуму автора неможливе і який в цьому контексті не допускає жодного заміщення або зміни власного формату й обсягу.

Ö

Shape your lips to an o, say a. That's island.

One word of Swedish has changed the whole neighborhood.

Інтерлінгвальне включення Ö створює багатофокусну картину: вона починається з губ людини, що формують звук, переходить на обриси острова,

на корабель... Тихе американське містечко перетворюється на острів казкового шведського архіпелагу зі скелястими шхерами. Посеред незайманої пишної рослинності, дрібних острівців, чистих пляжів, природньої краси плине інше життя. Одне слово в тексті (а власне один звук) змінило все навкруги: пейзаж, звичне оточення, можливості.

Екзотичний звук і фізичне відчуття незнайомого слова, чуттєве усвідомлення «інакшості» заворює та змінює героїню. Здається, що у цьому одному слові у неї на губах опинився цілий світ, живий, пульсуючий, мінливий. Звільнена мовою і вже не прив'язана до місця героїня опиняється в уявному світі, де час і відстань розступаються під силою мови, де історичний час перетікає в морський вітерець (*backyard breezes*), де будинок на розі пливе над болотом (*the house on the corner // took off over the marshlands*), і цьому не дивується ні героїня, ні її сусіди (*neither I nor my neighbors // would be amazed*). Вживши єдино вірне слово (*so right // it trembles*), героїня змінила уявлення про саму себе і про можливості, що їй пропонує життя; це слово одночасно перетворило теперішнє й майбутнє:

*You start out with one thing, end up with another,
And nothing's like it used to be, not even the future.*

Слово з іншої мови пробуджує поетичну уяву і звичне стає дивовижним (*nothing's like it used to be, not even the future*) – світ змінюється. Шведське слово Ö захоплює нас наступною омонімічною асоціацією (*the present extends its glass forehead to sea / see*) і вже відразу можна уявити рідну вуличку морем (*the yellow house on the corner // is a galleon...around it the wind...the horn-blast from the ship...*) і стрімко рухатися у майбуття.

Специфічність введення інтерлінгвального включення в художній текст полягає у двоякій реалізації його лінгвокреативної функції. З одного боку, інтерлінгвальне включення виступає у вірші в якості актуалізованого компонента, що контрастує з не актуалізованим фоном – лексичним простором англійської мови. З іншого боку, в результаті змішування мов в умовах текстової взаємодії відбувається генерування як нових смислів, так і нової мови – так званої «інтермови» [7, р. 225] художнього тексту. Це дозволяє розглядати інтерлінгвальне включення Ö як особливу текстотворчу домінанту вірша.

Інтерлінгвальне включення в очах англomовного читача наділене додатковою загадковістю, що впливає із екзотичного звучання і графічного оформлення, які «працюють» на якомога швидке й ефективно досягнення прагматичних цілей вірша. Умляутоване шведське Ö заворює, притягує, залучає в текстовий світ.

В даному випадку його введення може трактуватися як бажання автора відсторонитися від реальності, зануритися в чужоземну іншомовну культуру нібито в укриття, сховище, де життя плине умовно-реально, і перенести за собою читача. Введення інтерлінгвального включення Ö слугує потужним індикатором того, що і автор і читач у момент взаємного спілкування «покидають» межі мови буденної звертаються до мови художньої, а отже естетично значущої.

Введення іноземного слова також пов'язане з принципом зображальності, що виступає одним з головних творчих мотивів автора при створенні художнього тексту.

Лінгвокреативний потенціал інтерлінгвального включення на тлі англійського мовного оточення обумовлений як змістом, так і незвичайним матеріально-звуковим комплексом і екзотичними асоціаціями, які він викликає. Прагматичні, семантичні та стилістичні функції, які виконує інтерлінгвальне включення, накладаються і доповнюють одна одну та підпорядковуються образній перспективі всього художнього цілого.

Здійснений аналіз дає підстави наголосити на продуктивності явища художньої інтерлінгвальності та його спрямуванні на створення особливої художньої лінгвокреативності літературного тексту.

Оскільки введення інтерлінгвальних включень призводить до помітної зміни семантичних і прагматичних характеристик художнього тексту, варто зазначити суттєвий вплив інтерлінгвальних включень на креативний потенціал художнього тексту. Враховуючи сказане, можна зробити висновок, що інтерлінгвальні включення відіграють роль лінгвокреативної осередків, які специфікують текст художнього твору, підкреслюють його неповторність й оригінальність.

Можна стверджувати, що обсяг інтерлінгвальних включень та ймовірно спосіб їх введення не регламентуються чітко лінгвістичними правилами, а отже можуть бути надзвичайно різноманітними; не існує залежності між обсягом інтерлінгвального включення та його лінгвокреативним потенціалом, що вказує на особливу породжуючу силу художньої інтерлінгвальності. Все це може стати предметом подальших наукових досліджень, що призведуть до поглибленого вивчення художньої інтерлінгвальності та допоможуть наблизитися до встановлення параметрів цього розповсюдженого лінгвістичного явища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Будагов Р.А. Литературные языки и языковые стили / Рубен Александрович Будагов. – М. : Высшая школа. – 1969. – 376 с.
2. Воробьева Ю.С. Интерлингвальность как механизм формирования скрытых смыслов (на материале англоязычных текстов) : авторефер. дис... канд. филол. наук: 10.02.04. / Ю.С. Воробьева. – Санкт-Петербург, 2007. – 20 с.
3. Красных В.В. Язык, сознание, коммуникация: сб. статей / Отв. ред. В.В. Красных. – М. : «Филология», 1998. – Вып. 4. – 128 с.
4. Кучминская Н.Р. Французские стереотипы в русском интерлингвальном дискурсе : авторефер. дис... канд. филол. наук : 10.02.19 / Н.Р. Кучминская. – Санкт-Петербург, 2012. – 17 с.
5. Манина С.И. Прагматические функции иноязычных вкраплений / С.И. Манина // Вестник Адыгейского государственного университета. Сер.: Филология и искусствоведение, 2010. – Вып. 1 (55). – С. 114–118.

6. Мишинцева И.Ю. Переключение кодов в художественных произведениях : авторефер. дис... канд. филол. наук: 10.02.19 / И.Ю. Мишинцева. – Ярославль, 2011. – 17 с.
7. Bruce-Novoa J. Chicano Poetry / J. Bruce-Novoa // An Other: Nation and Ethnicity in the Linguistic Borderlands / [ed. By Alfred Arteaga]. Durham, NC. : Duke University Press, 1994. – pp. 225–245.
8. Levin B. Lexical and Conceptual Semantics / B. Levin, S. Pinker. Cambridge, 1991. – 477 p.
9. Myers-Scotton C. An Introduction to Bilingualism // Language and Cognition. Cambridge University Press : 8 (3). 2005. – pp.277–284
10. Savie J. Code-switching: Theoretical and Methodological Issues / J. Savie. – Beograd, 1996. – 319p.
11. Rita D. Selected Poems / Rita Dove. – Pantheon : Vintage, 1993. – 240 p.

*Статтю рекомендовано до друку
кандидатом філологічних наук,
доцентом кафедри германської філології та зарубіжної літератури
Вінницького державного педагогічного університету
ім. М. Коцюбинського
Дробахою Л.В.
Стаття надійшла до редакції 17 лютого 2017 року*